

ENQUÊTE VROM: CONTROLE OP RIOLERINGSPLAN ONTBREEKT

Uitvoering rioleringsbeleid blijft erg gevarieerd

Gemeenten gebruiken het rioleringsbeleid van het Rijk als basis voor hun eigen rioleringsbeleid. De uitvoering van dit beleid verschilt echter erg per gemeente. Zo blijft de daadwerkelijke vervanging van rioolstelsels vaak achter bij de planning. Ook verschilt de rioolheffing aanzienlijk per gemeente, en deze verschillen zijn niet altijd verklaarbaar. Verder stellen gemeenten wel rioleringsplannen op, maar de controle op de uitvoering daarvan ontbreekt. Tenslotte is het rioleringsbeleid binnen gemeenten vaak een 'eenmanszaak', waarbij betrokken rioleurs de kar trekken. Dit blijkt uit een enquête die onder 50 gemeenten is gehouden in opdracht van het ministerie van VROM. Het ministerie wilde weten in hoeverre gemeenten het rijksbeleid op rioleringsgebied volgen en waar het eventueel niet goed gaat.

Het rioleringsbeleid van het Rijk bestaat vanaf 1992 uit vijf thema's: de planverplichting, de zorgplicht beheer, de zorgplicht milieu-maatregelen, de zorgplicht buitengebied en samenhang en samenwerking. Om te bepalen in hoeverre de gemeenten het rijksbeleid geïmplementeerd hebben, is een enquête onder 50 gemeenten gehouden. Daarna is samen met zeven gemeenten en twee waterschappen een analyse gemaakt van de oorzaken van de verschillen. Hierbij zijn de gemeentelijke rioleringsplannen gebruikt. Vervolgens zijn de gemeenten bezocht en gesprekken gevoerd met de rioleurs, de betrokken afdelingshoofden en financiële managers en de verantwoordelijke wethouder.

Grote verschillen

Uit de enquête blijkt dat alle gemeenten een rioleringsplan (GRP) hebben. Wel wordt hiermee verschillend omgegaan: de ene gemeente houdt zich keurig aan de termijn van vijf jaar, andere gemeenten rekken de levensduur van het GRP op. De gemeenten voldoen ook aan hun meldplicht voor het GRP, maar de communicatie naar de burgers en de gemeenteraad is niet structureel opgezet. Slechts 38 procent van de gemeenten informeert haar burgers regelmatig.

Opvallend is dat, ook in gemeenten die overeenkomsten met elkaar vertonen, grote verschillen bestaan in de diverse budgetten in het GRP, afschrijvingstermijnen en rioolrechten. Tenslotte geven de gemeenten aan dat structurele problemen bestaan met de personele capaciteit, zowel op beleidsmatig als beheersmatig vlak. Dit probleem treedt vooral op bij kleinere gemeenten.

Nauwelijks politieke sturing

Uit de daarna uitgevoerde analyse blijkt dat (lokale) politieke sturing op de realisatie van het GRP nauwelijks plaatsvindt. Tussentijdse rapportage aan de gemeenteraad gebeurt zelden, noch over inspectieonderzoeken, noch over vervanging van het stelsel. In de praktijk wordt het GRP slechts één keer in de vier jaar gebruikt bij politieke besluitvorming. De politieke aandacht gaat dan vooral uit naar het voorkomen c.q. omgaan met storingen en overlast voor burgers en het voorkomen van té grote verschillen in rioolrecht met buurgemeenten.

Als het gaat om de zorgplicht voor aanleg en beheer blijkt dat gemeenten schatten dat gemiddeld 64 procent van het vorige GRP gerealiseerd is. Verder werkt 60 procent van de gemeenten kostendekkend, dus het rioolrecht dekt alle kosten. De overige gemeenten financieren het tekort uit andere bronnen. Het rioolrecht varieert aanzienlijk: sommige gemeenten heffen 34 euro, andere 251 euro. Het gemiddelde ligt op 126 euro. Ook het begrote bedrag voor de vervanging van één kilometer riool verschilt enorm. Het laagste budget bedraagt 170.000 euro per geplande kilometer, het hoogste 1.118.000 euro per kilometer.

Tenslotte blijkt uit het onderzoek niet duidelijk of de vervanging van het rioolstelsel achterloopt. Ook de vraag of sprake is van risicovolle achterstand kan niet worden beantwoord. Op basis van ouderdom van de buizen zou jaarlijks 146 kilometer riool vervangen moeten worden. De gemeenten

plannen slechts 102 kilometer. Vooral grotere gemeenten (meer dan 90.000 inwoners) zijn verantwoordelijk voor dit verschil. De belangrijkste oorzaken voor deze achterstand zijn geldgebrek, de grote mate van afstemming die nodig is bij dit soort projecten in stedelijk gebied en tenslotte het feit dat de uitvoering van het rioleringsbeleid vaak een soort eenmanszaak is, waarbij het succes afhankelijk is van de kennis en de inzet van de rioleur.

Aanbevelingen

Het rapport sluit af met een aantal aanbevelingen. Zo zou de rijksoverheid een grotere rol moeten spelen door periodieke inspecties en rapportages. Het rijksrioleringsbeleid zou meer doelgericht moeten worden met scherpe definities en heldere eisen, richtlijnen, maatregelen en wensen. Ook zouden projecten op het gebied van ruimtelijke ordening nieuwe spelregels moeten krijgen, waarbij riolering een integraal onderdeel vormt, met extra aandacht voor bovengrondse bebouwing. Tenslotte zouden, omdat vervanging van riolering rond 2020 een piek bereikt, gemeenten getoetst moeten worden op het vervangingsregime en de reservevorming. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de karakteristiek van gemeenten.

Het ministerie van VROM heeft geen inhoudelijke reactie op het rapport gegeven. De uitkomsten zullen verwerkt worden in het nieuwe beleid, dat ze in het voorjaar presenteert. ◀

Op- en aanmerkingen

In het artikel 'Houten damwanden met FSC-certificaat' in H₂O nr. 25/26 van 19 december jl. (pag. 50) over de damwanden van Van Swaay Duurzaam Hout uit Schijndel staat vermeld dat het hardhout van de damwand verduurzaamd is. Dit is niet het geval: het hardhouten gedeelte is gemaakt van niet-verduurzaamd hout.

In hetzelfde nummer is door de redactie een aanvulling aangebracht in het verslag van de NVA/KVWN-najaarsvergadering (pag. 42), en wel in het kader. De aanvulling betreft de laatste drie regels, vanaf "althans aanvankelijk". Deze regels zijn dus niet van de hand van Minou van Dillen.

De redactie